

Stanislav Kostka NEUMANN

* 5. června 1875, Praha

† 28. června 1947, Praha

Neumannovo básnické úsilí nezastavuje se u forem jednou uskutečněných; má něco v sobě, co je pohání a nabádá dál, a to je právě jádro a pravý motiv této poezie...

(Karel Čapek v předmluvě ke *Knize lesů vod a strání*, 1914)

S. K. Neumann
ve 30. letech 20. století
(LA PNP)

S. K. Neumann, básník, překladatel, publicista a výrazná osobnost českého uměleckého a kulturněpolitického života, pobýval v Poděbradech na sklonku svého života, v letech 1933–1939. Nejprve jako pacient zdejších lázní, pak trvale v nedaleké vilce Na Skupici č. 17, kde měl se svou tehdejší družkou Lídou Špačkovou pronajaty dva přízemní pokoje s kuchyní. Neumann, který celý život miloval a vyhledával přírodu, zamiloval si také tu zdejší, polabskou. Rád se procházel lužními lesy kolem Labe a Čábelny, hodně a vášnivě rybařil. Poděbradský pobyt byl pro něho inspirativní a plodný i z hlediska jeho básnické tvorby. Vznikly zde tři sbírky – *Srdce a mračna* (1935), *Sonáta horizontálního života* (1937) a *Bezdný rok* (1939). V Poděbradech se také zapojil do veřejného života. Pracoval v obecním zastupitelstvu a byl členem místního filatelistického spolku. 15. března 1939, po zprávě o německé okupaci, narychlo Poděbrady opustil a až do konce války se skrýval (Praha, Vyžlovka u Jevan, Heřmanův Městec, Vápenný Podol v Železných horách). Naposledy navštívil Poděbrady krátce před smrtí, na podzim roku 1946, kdy si tu opět léčil nemocné srdce.

Lída Špačková a S. K. Neumann
před vodárenskou věží na Skupici v Poděbradech v roce 1937
(LA PNP)

Neumannovy pestré a neklidné životní osudy a rozsáhlé, neustále hledající básnické dílo zrcadlí vývoj české společnosti a její literatury téměř šedesátí let. Narodil se roku 1875 v Praze v rodině právníka s aristokratickými kořeny a dcery ševce. Po otcově brzké smrti zakusil život v chudobě. To probudilo jeho vnímání sociálních problémů a pravděpodobně předurčilo i Neumannův celoživotní levicový politický postoj. Nebylo mu ani dvacet let, když se zapojil do studentského a dělnického hnutí Omladina, bojujícího za národní a sociální reformy v rakouské monarchii. Roku 1894 byl v procesu s Omladinou odsouzen ke 14 měsícům vězení. Po návratu se rozhodl pro kariéru nezávislého umělce a připojil se k okruhu básníků a kritiků kolem dekadentně symbolistické *Moderní revue* (*Jsem apoštol nového žití*, 1896; *Apostrofy hrdé a vášnivě*, 1896; *Satanova sláva mezi námi*, 1897). Záhy se ale distancoval od artistnosti tohoto směru a stal se vyznavačem anarchismu. V časopise *Nový kult*, který roku 1897 založil, prosazoval sociální funkci umění a zřetel k reálnému životu (*Sen o zástupu zoufalcích*, 1903). Další zlom přinesl rok 1904, kdy odešel z Prahy na Moravu (Řečkovice u Brna, Bílovice nad Svitavou), žil obklopen přírodou, pracoval jako novinář a redaktor a psal básně v duchu dobového vitalismu a sensualismu, do nichž vložil svůj ideál přirozeného, pozemského a svobodného života (*Knihy lesů, vod a strání*, 1914). Další inspiraci nalezl v civilismu, poetizujícím svět moderní doby, velkoměsta a techniky, a v zahraničních vzorech modernistické poezie, zejména Walta Whitmana (*Nové zpěvy*, 1918). První světovou válku Neumann prožil jako voják na bojištích, především v Albánii (*Bragožda a jiné válečné vzpomínky*, 1928). V poválečných letech se výrazně politicky angažoval. Po krátké epizodě členství v České straně socialistické, za níž byl zvolen poslancem nového československého parlamentu, spoluzakládal Komunistickou stranu Československa (1929 byl ze strany vyloučen za účast na takzvaném manifestu sedmi spisovatelů, kteří protestovali proti novému gottwaldovskému vedení). Založil a vedl řadu kulturně politických časopisů (*Červen*, *Kmen* a další), v nichž propagoval nový typ politicky a sociálně angažované literatury (*Rudé zpěvy*, 1923). Neumannovy poslední básnické sbírky, napsané ve 30. a 40. letech, apelují na mravní zodpovědnost jedinců i národa tváří v tvář fašistické hrozbě a zároveň přinášejí individuální prožitek zralého člověka, vědomého si blízkosti smrti a oceňujícího základní hodnoty života.

*Mám sladkou jeseň před okny
a hořký podzim v nitru.
A přec i půlnočními dny
jde lidská cesta k jitra.
(Srdce a mračna, 1935)*

Po válce žil v Praze, dokončil poslední sbírku básní (*Zamořená léta*, 1946) a redigoval časopis *Tvorba*. Zemřel na jaře roku 1947 ve věku 72 let. Stačil ještě převzít vysoké ocenění za své celoživotní literární dílo, titul národního umělce.

PhDr. Lenka Kusáková

S. K. Neumann v Poděbradech
na Čábelně v roce 1935
(LA PNP)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Maticе česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Poděbrady – únor 2018.

Typografie, tisk: FAST digital print studio studio s. r. o., Praha 10. Kontakt: Maticе česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, maticе_ceska@nm.cz.